

อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants: POPs)

๑. ความเป็นมา

อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศ ได้พัฒนาขึ้นโดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) ร่วมกับคณะกรรมการรัฐบาลว่าด้วยความปลอดภัยของสารเคมี (Intergovernmental Forum of Chemical Safety: IFCS) จัดประชุมคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลเพื่อยกร่างกลไกทางกฎหมายระหว่างประเทศ และบรรลุข้อตกลงในหลักเกณฑ์สำคัญของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ นี้ ซึ่งอนุสัญญาฯ และได้เปิดให้มีการลงนาม (signature) ครั้งแรก ที่กรุงสตอกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๔ และได้เปิดให้มีการลงนามที่สำนักงานใหญ่ สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๔ ถึง ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ โดยมีประเทศที่ร่วมลงนาม ๑๕๒ ประเทศ และมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้ว ๑๗๙ ประเทศ (ข้อมูล ณ กันยายน ๒๕๕๗) และอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ได้มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ในส่วนของประเทศไทยได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๕ และได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๘ ซึ่งอนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้กับประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘

๒. รายชื่อสารเคมีที่ถูกควบคุมภายใต้อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ

อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (สาร POPs) โดยการลดและเลิกการผลิต การใช้ และการปลดปล่อยสารมลพิษดังกล่าว ซึ่งเป็นกลุ่มสารประกอบอินทรีย์ซึ่งถูกย่อยสลายได้ยาก มีคุณสมบัติเป็นพิษ สะสมในสิ่งมีชีวิต ตกค้างยาวนานและสามารถเคลื่อนย้ายได้ไกลในสิ่งแวดล้อม โดยในปัจจุบันมีการกำหนดสาร POPs รวมทั้งสิ้น ๒๓ ชนิด ในภาคผนวก เอ บี และ ซี ของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ดังนี้

๑. สารเคมีในภาคผนวก เอ (ห้ามผลิต ห้ามใช้ กำจัดให้หมดไป) ได้แก่ ๑) Aldrin ๒) Alpha hexachlorocyclohexane (Alpha-HCH) ๓) Beta hexachlorocyclohexane (Beta-HCH) ๔) Chlordane ๕) Chlordecone ๖) Dieldrin ๗) Endrin ๘) Heptachlor ๙) Hexabromobiphenyl (HexaBB) ๑๐) Hexabromocyclododecane (HBCD) ๑๑) Hexabromodiphenyl ether and heptabromodiphenyl ether (c-octaBDE) ๑๒) Hexachlorobenzene (HCB) ๑๓) Lindane (Gamma-HCH) ๑๔) Mirex ๑๕) Pentachlorobenzene (PeCB) ๑๖) Polychlorinated biphenyls (PCBs) ๑๗) Technical endosulfan and its related isomers ๑๘) Tetrabromodiphenyl ether and pentabromodiphenyl ether (c-pentaBDE) และ ๑๙) Toxaphene

๒. สารเคมีในภาคผนวก บี (จำกัดการผลิตและการใช้) ได้แก่ DDT (1,1,1-trichloro-2,2-bis(4-chlorophenyl)ethane) และ Perfluorooctane sulfonic acid, its salts and perfluorooctanesulfonyl fluoride

๓. สารเคมีในภาคผนวก ซี (เกิดขึ้นและปลดปล่อยโดยไม่ตั้งใจ) ได้แก่ ๑) Hexachlorobenzene ๒) Pentachlorobenzene ๓) Polychlorinated biphenyls และ ๔) Polychlorinated dibenzo-p-dioxins and dibenzofurans

๓. พันธกรณีสำคัญที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ มีพันธกรณีที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. ดำเนินมาตรการทางกฎหมายและการบริหารที่จำเป็นเพื่อเลิกการผลิตและการใช้สาร POPs ตามรายชื่อในภาคผนวก เอ และจำกัดการผลิตและการใช้สาร POPs ตามรายชื่อในภาคผนวก บี ตามเงื่อนไข

ข้อกำหนดและบทบัญญัติต่าง ๆ ของภาคผนวกดังกล่าว รวมทั้งควบคุมการนำเข้า/ส่งออกสาร POPs ตามรายชื่อในภาคผนวก เอ และบี ตามวัตถุประสงค์ที่อนุญาต (ข้อบทที่ ๓)

๒. ภาควิชาที่ประสงค์จะใช้เงื่อนไขข้อยกเว้นพิเศษ (specific exemption) สำหรับสาร POPs ที่อยู่ในภาคผนวก เอ หรือวัตถุประสงค์ที่ยอมรับได้ (acceptable purpose) เฉพาะบางการใช้งานที่จำเป็นสำหรับสาร POPs ที่อยู่ในภาคผนวก บี จะต้องดำเนินการแจ้งสำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ อย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อขอขึ้นทะเบียนข้อยกเว้นพิเศษ โดยใช้แบบฟอร์มที่สำนักเลขาธิการอนุสัญญาฯ พัฒนาขึ้น (ข้อบทที่ ๔)

๓. ลดการปลดปล่อยสาร POPs ประเภทปลดปล่อยโดยไม่ตั้งใจ ตามรายชื่อในภาคผนวก ซี โดยส่งเสริมการใช้สารทดแทน แนวทางด้านเทคนิคที่ดีที่สุด (Best Available Techniques: BAT) และแนวการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด (Best Environmental Practices: BEP) โดยพิจารณาดำเนินการภายใต้ศักยภาพและขีดความสามารถของตน (ข้อบทที่ ๕)

๔. ดูแลจัดการ stockpiles ของสาร POPs ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งดูแลจัดการของเสียที่เกิดจากสาร POPs และพื้นที่ปนเปื้อนอย่างเหมาะสม (ข้อบทที่ ๖)

๕. พัฒนาและดำเนินการตามแผนจัดการระดับชาติเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ และจัดส่งให้ที่ประชุมรัฐภาคี ภายใน ๒ ปี หลังจากอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ มีผลบังคับใช้ในประเทศตน รวมทั้งพิจารณาทบทวนและปรับปรุงแผนจัดการระดับชาติฯ ให้ทันสมัยตามที่เหมาะสม (ข้อบทที่ ๗)

๖. อำนวยความสะดวก หรือดำเนินการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสาร POPs รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ประสานงานระดับชาติสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูล (ข้อบทที่ ๘)

๗. เผยแพร่ข้อมูล และการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสาร POPs แก่ผู้กำหนดนโยบายและสาธารณชน การกำหนดแผนและแนวปฏิบัติในการประชาสัมพันธ์ให้สตรี เด็ก และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ทราบเรื่องสาร POPs และภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมที่เกี่ยวข้อง (ข้อบทที่ ๑๐)

๘. การพัฒนากลไกต่าง ๆ อาทิ ทำเนียบการปล่อยสารมลพิษและการเคลื่อนย้าย สำหรับการรวบรวมและกระจายข้อสนเทศเกี่ยวกับการประเมินปริมาณประจำปีของสารเคมีตามรายชื่อในภาคผนวก เอ บี หรือ ซี ซึ่งถูกปล่อยหรือกำจัด (ข้อบทที่ ๑๐ วรรค ๕)

๙. ส่งเสริมสนับสนุนด้านการวิจัยพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับสาร POPs รวมทั้งในประเด็นสารทดแทน การติดตามตรวจสอบสาร POPs และการเสริมสร้างขีดความสามารถที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการลดผลกระทบจากสาร POPs (ข้อบทที่ ๑๑)

๑๐. จัดส่งรายงานของประเทศ (national report) ให้ที่ประชุมรัฐภาคีเกี่ยวกับมาตรการที่ภาคีได้ดำเนินการตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ (ข้อบทที่ ๑๕)

๑๑. ดำเนินกิจกรรมการติดตามตรวจสอบสาร POPs ตามความเหมาะสมและตามขีดความสามารถของตน รวมทั้งการประสานและร่วมมือในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อสนับสนุนการประเมินความมีประสิทธิภาพของอนุสัญญาฯ (ข้อบทที่ ๑๖)

๔. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในประเทศดำเนินงานภายใต้พันธกรณีอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ได้แก่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมวิชาการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมศุลกากร กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กรมการค้าต่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยมีกรมควบคุมมลพิษ ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน (Official Contact Point) ในการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ

๕. การดำเนินงานที่ผ่านมา

การดำเนินงานที่ผ่านมา ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ ได้จัดทำแผนจัดการระดับชาติเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ (National Implementation Plans: NIP) โดยแผนจัดการฯ ดังกล่าว ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานในการจัดการสาร POPs อาทิ การสร้างความตระหนักให้กับประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง การจัดทำ/ปรับปรุงฐานข้อมูลทำเนียบสาร POPs การพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูล ให้ความรู้ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีการจัดการสาร POPs ที่เหมาะสม ตลอดจนการกำจัดสาร POPs ขั้นสุดท้าย เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการลดและขจัดมลพิษจากสารดังกล่าว ทั้งนี้ กรมควบคุมมลพิษ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ตามแผนจัดการระดับชาติฯ อย่างต่อเนื่อง อาทิ ๑) การดำเนินการมาตรการทางกฎหมายในการห้ามใช้สาร POPs ประเภทปลดปล่อยโดยจงใจ รวม ๑๖ ชนิดและออกประกาศการกำหนดมาตรฐานการปลดปล่อยสารไดออกซินและฟิวแรนสำหรับแหล่งกำเนิดต่าง ๆ อาทิ เตาเผามูลฝอย เตาเผาสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่เป็นอันตรายจากอุตสาหกรรม เตาเผามูลฝอยติดเชื้อ อุตสาหกรรมที่มีการใช้น้ำมันใช้แล้วที่ผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพและเชื้อเพลิงสังเคราะห์เป็นเชื้อเพลิงในเตาอุตสาหกรรม และโรงงานปูนซีเมนต์ที่ใช้ของเสียเป็นเชื้อเพลิงหรือวัตถุดิบในการผลิต ๒) การส่งเสริมการใช้สารทดแทน/เทคนิคที่ดีที่สุด (Best Available Techniques: BAT) และแนวการปฏิบัติทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุด (Best Environmental Practices: BEP) เพื่อลดการปลดปล่อยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานประเภทปลดปล่อยโดยไม่จงใจ ๓) การจัดทำและปรับปรุงทำเนียบสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ค้ำ/เสื่อมสภาพ ฐานข้อมูลพีซีบี และการจัดทำทำเนียบเตาเผาศพทั่วประเทศ ๔) การติดตามตรวจสอบการปลดปล่อยสารไดออกซินและฟิวแรนจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ ๕) การจัดทำเอกสารเผยแพร่ สื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ และโปสเตอร์ อาทิ คู่มือการจัดการสารพีซีบี เอกสารเผยแพร่ภัยภัยภัยไดออกซินและฟิวแรน ๖) การจัดประชุมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน และเสริมสร้างความสามารถของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ นอกจากนี้ ประเทศไทยได้จัดส่งผู้แทนไทย/คณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศเพื่อแสดงบทบาทของประเทศในการดำเนินการตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง ได้จัดทำเว็บไซต์ศูนย์ประสานงานอนุสัญญาฯ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานให้กับนักวิชาการ ผู้สนใจ และบุคคลทั่วไป

๖. ประเทศไทยจะได้อะไรจากการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกและปฏิบัติตามอนุสัญญา

๑. ปกป้องสุขภาพอนามัยของมนุษย์รวมถึงสุขภาพของผู้บริโภค คนงาน สตรี เด็กและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของประเทศจากสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน
๒. มีการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานอย่างเป็นระบบและเข้มงวด และก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมสารเคมีอันตรายและการบริหารจัดการสารเคมีในประเทศ
๓. ปกป้องมิให้มีการลักลอบนำสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานมาทิ้งในประเทศ
๔. ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือทั้งทางด้านวิชาการ เทคโนโลยี และด้านการเงินจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก องค์การระหว่างประเทศ และประเทศภาคีที่พัฒนาแล้วทั้งที่เป็นข้อตกลงทวิภาคีและพหุภาคี อาทิ UNEP, GEF, UNIDO, UNDP และ World Bank เพื่อการอนุวัติตามอนุสัญญาฯ
๕. แสดงบทบาทของประเทศในการดำเนินการตามเจตนารมณ์ในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก
๖. มีการจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนานเพื่อใช้ประกอบการกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการลด ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน

๗. มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เสริมสร้างสมรรถนะ และขีดความสามารถในการจัดการด้านสารเคมีตลอดวงจรของสารเคมี

๘. ส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมคำนึงถึงความปลอดภัยจากการใช้สารเคมีอันตรายและพยายามค้นคว้าวิจัยสารทดแทนที่มีความปลอดภัยมากกว่า เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าและการลงทุน

๗. ช่องทางการรับข่าวสาร

เว็บไซต์สำนักเลขาธิการอนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ:

<http://chm.pops.int/Home/tabid/2121/mctl/ViewDetails/EventModID/871/EventID/514/xmid/6921/Default.aspx>

สามารถติดตามอ่านข้อมูลความคืบหน้าได้ที่ www.pcd.go.th
หรือติดต่อส่วนสารอันตราย สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ
โทร ๐ ๒๒๙๘ ๒๔๒๕ โทรสาร ๐ ๒๒๙๘ ๕๓๕๓ Email: chem@pcd.go.th